

Föreläsning om förhållandet mellan Adel och Bönder främst under 1600talet.

Manus.

Bönder tillhörde tre kategorier.

1. Skattebönder.

- Ägde jorden
- Betalar skatt
- Fri medborgare
- Representerad i Riksdagen

2. Kronobönder.

- Arrenderade jorden av Kronan
- Kan sägas upp och kan säga upp sig själv.
- Betalar skatt
- Ingen rösträtt

3. Frälsebönder.

- Lyder under Adelsmannen
  - Betalar skatt till honom
  - och/eller Dagsverke.
  - Ej Godtyckligt arrende
- Slipper Militärtjänst.
- Kan sägas upp när som helst men kan inte säga upp arrende själv.
- Ej representerad i Riksdagen

Visa OH över jordägar förhållande. 1520 1560.

Adeln.

Väldigt förenklat kan man säga att adeln går från läntagare till löntagare under 1500talet.

Under uppbyggandet av Stormaktväldet krävs dugligt folk som tjänstemän/ämbetsmän/officer.

- Nyadel 600 ätter

Trettioåriga Kriget 1618-1648.

Påverkar förhållandet mellan adel och bönder på flera sätt.

Krig kostar pengar.

Bönder får betala som soldater
och med extraskatter
Adeln får betalt i nyerövrade landområden.

De nyerövrade områdena ligger i Öst

Livegenskap
Adeln gillar det.

Kungen får allt sämre med pengar och delar ut än mer jord
Skattebönder och kronbönder blir Frälsebönder.

FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR KRÖNINGSRIKSDAGEN 1650 I STOCKHOLM.

Nu är det dags att städa upp efter trettioåriga kriget.

Hunger råder i landet.

Bönder är irriterade över att adeln har fått en massa land.

Drottning Kristina vill försäkra sig om att Karl Gustav, hennes kusin, blir kronarvinge.

REDUKTION krävs: av präster bönder och borgare.

Rådets ordförande Axel Oxenstierna sympatiserar med bönderna och är emot bondeförtrycket MEN fasar samtidigt att Sverige skall få en liknande utveckling den i England (Cromwell) och tar adelns parti.

Drottning Kristina lovar reduktion mot KG. Och får igenom sitt krav.
Sviker sen bönderna och går till historien som en av de stora donatörerna

Reduktionstanken är dock född.

Drottning Kristina abdikerar 1654 och Karl X Gustav tar över.

Vid sin första riksdag 1655 genomdriver han Fjärdepartsrästen.

$\frac{1}{4}$ av alla gods som delats ut efter

1632

1658 går han över Stora Bält och freden i Roskilde ger "oss" Skåne.

Skåne var adelns förlovade land och detta lockade svensk adel som tar sig många gods här.

När den danske Kungen Fredrik III genomför "Dansk revolution" så ser många skånska bönder honom som den kommande frälsaren.

1675 råkar vi i krig med Danmark. Samtidigt som Sverige har interna problem

Finanser är dåliga

Flotta knappt sjöduglig

Armén dåligt utbildad

Dansken landstiger och tar Landskrona, Helsingborg och Kristianstad faller. Slaget vid Lund 4 dec 1676 vinnas av Svenskarna, fred i Domkyrkan 1679.

NU MÅSTE NÅGOT HÄNDA.

OM Skåne skall försvenskas så måste adelns makt minskas här.

Sverige är också tvunget att organisera ett starkt effektivt försvar.

Detta var man överens om.

Får två följder:

Reduktion: Politisk Stabilitet och pengar.

Indelningsverket: Nyorganisation av armén.

Visa diagram jäg1516